

Sabiedriskā labuma organizācijas un sociālie uzņēmumi: atbalsta veidu nianses (2) 3/19/23

Projektu vadītāja ilgtspējas jautājumos
nodokļu konsultāciju nodaļā, PwC Latvija
Alīna Ruskova

Juriste, PwC Legal
Karīna Daugaviete

Šajā rakstā turpinām nesen iesākto tēmu par sabiedriskā labuma organizācijām un sociālajiem uzņēmumiem.

Ziedojuumi

Sabiedriskā labuma organizācijas (SLO) nav uzņēmumu ienākuma nodokļa (UIN) maksātājas vispārīgā kārtībā, tāpēc ir likumsakarīgi, ka UIN atvieglojumi, kas aprakstīti iepriekš, nav paredzēti (un nav aktuāli) SLO. Tomēr nodokļu regulējumā paredzēti atvieglojumi tieši ziedotājiem. Tādējādi šis regulējums veicina ziedojumu piesaisti SLO, saņemot ziedojumus no uzņēmumiem un fiziskām personām.

UIN likumā noteikts, ka ziedojumus, ko uzņēmums veicis, uzskata par izdevumiem, kas nav saistīti ar saimniecisko darbību, kas rada tam pienākumu maksāt UIN. Ja ziedojums veikts SLO, kurai šāds statuss piešķirts saskaņā ar Sabiedriskā labuma organizāciju likumu, un ja ir ievēroti citi UIN likuma 12. pantā iekļautie noteikumi (piemēram, noslēgts līgums par ziedojumu un nodokļu parādi nepārsniedz 150 eiro), tad uzņēmumam ir tiesības izmantot vienu no trim UIN likumā noteiktajiem atvieglojumiem, kuru uzņēmums izvēlas brīvi (pēc savām iespējām) un var mainīt vienreiz gadā.

No likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" izriet, ka sabiedriskā labuma organizācijām veiktos ziedojumus uzskata par attaisnotiem izdevumiem, kurus atskaita no gada apliekamā ienākuma. Līdz ar to fiziskām personām ir tiesības deklarēt sabiedriskā labuma organizācijām veiktos ziedojumus savā gada ienākumu deklarācijā un saņemt potenciālās nodokļa pārmaksas atmaksu (līdzīgi kā par medicīnas izdevumiem).

Tātad gan juridiskām personām, kas ir UIN maksātāji, gan fiziskām personām ir izdevīgāk ziedot organizācijām, kam piešķirts SLO statuss, nevis organizācijām, kam šāda statusa nav. Vienlaikus SLO statuss raida potenciālajam ziedotājam skaidru signālu, ka organizācija darbojas sabiedrības interesēs, ka tās darbība tiek kontrolēta un ka ziedotājam ir tiesības pretendēt uz nodokļa atvieglojumu, ja ir ievēroti Latvijas nodokļu normatīvo aktu noteikumi.

Ir diskutēts par nepieciešamību paredzēt atvieglojumu juridiskajām un fiziskajām personām, kas ziedo uzņēmumiem ar sociālā uzņēmuma (SU) statusu, taču līdz šim grozījumi, kas paredzētu šādu atvieglojumu, tiesību aktos nav veikti.

Granti

Attiecībā uz finanšu atbalsta piešķiršanu jāmin, ka viens no priekšnosacījumiem, lai uzņēmums varētu pretendēt uz atsevišķiem grantiem nacionālā un ES finansējuma piešķiršanas ietvaros, ir SU statuss. Piemēram, līdz šim vistiešākais finanšu atbalsts tika nodrošināts Eiropas Sociālā fonda projekta "Atbalsts sociālajai uzņēmējdarbībai" ietvaros. To īstenoja Labklājības ministrija sadarbībā ar akciju sabiedrību

"Attīstības finanšu institūcija Altum". Programmas ietvaros tika izskatīti un piešķirti granti no 5000 līdz 200 000 eiro.

Šie granti bija paredzēti pamatotu un dzīvotspējīgu SU biznesa plānu īstenošanai vai darbības uzsākšanai un paplašināšanai. SU darbībai jābūt ne vien sociāli nozīmīgai, bet arī ar pamatojamu potenciālu. Ja piešķirts grants, tad to varēja izmantot, lai finansētu ilgtermiņa materiālos ieguldījumus (piemēram, aprīkojumā un iekārtās) un nemateriālos ieguldījumus (piemēram, licences, patentus, datorprogrammas), apgrozāmos līdzekļus (piemēram, izejmateriālus), apmācību un konsultāciju izmaksas, kā arī darbinieku atlīdzības izmaksas. Programmas ietvaros tika arī noteiktas izmaksas, kuras nevar segt ar programmas finansējumu, piemēram, nekustamā īpašuma iegāde, būvniecība, esošā aprīkojuma remonti.

Jāpiemin, ka saskaņā ar publiski pieejamo informāciju "Altum" portālā līdz 2022. gada beigām kopumā piešķirti 202 granti 12,5 miljonu eiro vērtībā. Taču, kā izskanējis publiski, ir sasniegts programmas piešķiramā finansējuma limits. Līdz ar to, lai gan "Altum" turpina izvērtēt pieteikumus, kas saņemti līdz 2022. gada 3. oktobrim, rezerves pieteikumu pieņemšana ir pārtraukta. Tomēr "Altum" vietnē norādīts, ka tiek plānots ieviest jaunu SU atbalsta programmu, kuras noteikumi pašreiz tiek izstrādāti. Jaunā atbalsta programma varētu būt pieejama no 2024. gada.

Līdz ar to uzņēmumiem, kuri vēlas un plāno iegūt SU statusu, jāseko aktuālajai informācijai un jāturpina savas darbības vai idejas attīstīšana, lai varētu pieteikties finanšu atbalstam nākotnē.

Lai gan pieteikumu pieņemšana SU īpaši paredzētajā programmā "Atbalsts sociālajai uzņēmējdarbībai" ir pārtraukta, ES fondi piedāvā finanšu atbalstu dažādu projektu ietvaros. Šie projekti tiek atbalstīti gan no ES fondu līdzfinansējuma, gan nacionālā publiskā finansējuma un atsevišķos gadījumos no nacionālā privātā finansējuma. Ja SU atbilst kādai no izveidotajām programmām, arī to ietvaros var pieteikties finansējumam. Tātad SU statuss var nebūt priekšnosacījums, lai kandidētu uz attiecīgo finansējumu, taču konkrēts mērķis tā piešķiršanai un izlietošanai gan spēlē būtisku lomu.

Cita veida atbalsts

SU var tikt nodrošināti arī citi atbalsta pasākumi. Labklājības ministrijas vietnē ir apkopoti šādi atbalsta pasākumi, kas lielākoties saistīti ar finanšu un mantisko atbalstu:

- pašvaldība ir tiesīga piešķirt SU nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumus atbilstoši likumā "Par nekustamā īpašuma nodokli" noteiktajai kārtībai;
- publiskas personas kustamo mantu var nodot bez atlīdzības SU īpašumā atbilstoši Publiskas personas mantas atsavināšanas likumā noteiktajai kārtībai;
- publiska persona, publiskas personas kapitālsabiedrība, kapitālsabiedrība, kurā publiskas personas daļa pamatkapitālā atsevišķi vai kopumā pārsniedz 50%, kā arī kapitālsabiedrība, kurā vienas vai vairāku publisku personu kapitālsabiedrību daļa pamatkapitālā atsevišķi vai kopumā pārsniedz 50%, ir tiesīga nodot tai piederošo mantu SU bezatlīdzības lietošanā atbilstoši Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanas likumā noteiktajai kārtībai;
- SU statūtos noteikto mērķu sasniegšanai ir tiesīgs piesaistīt brīvprātīgā darba veicējus darbībām, kas nav saistītas ar uzņēmuma pārvaldi un grāmatvedību, kā arī uzņēmuma pamatfunkcijām.

Šā raksta gatavošanas gaitā tika meklēta un pētīta informācija par grantiem un cita veida atbalstu arī SLO, tomēr, salīdzinot ar SU, šāda veida informācija nav tik plaši pieejama. Secināms, ka plašākas iespējas

saņemt grantus šobrīd ir tieši SU.